

Dos genis afins

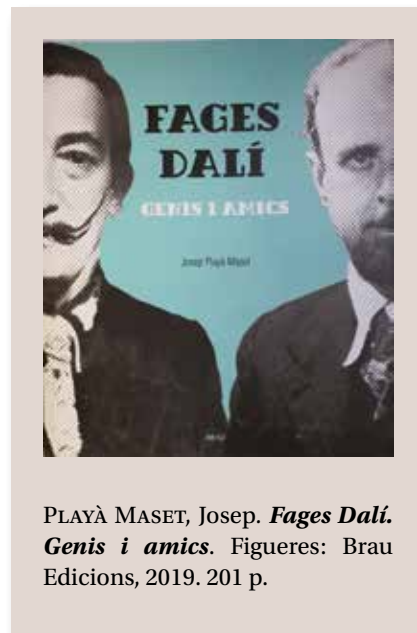
Text > JOSEP PASTELLS

«La passió per les arrels fa d'aquesta regió el centre del món, el cor creador i receptiu del planeta [...]. Cada esdeveniment es converteix en mite universal i la gent i les coses d'aquí són el repertori analògic de Déu.» Aquestes frases del pintor Salvador Dalí (1904-1989) en referència a l'Empordà, les hauria signat sense dubtar el poeta Carles Fages de Climent (1902-1968), que en una cèlebre conferència va dir: «Vila-sacra hauria arribat a ser capital del món si no fos perquè Pere I va ser vençut a la batalla de Muret». Dalí i Fages, Fages i Dalí, s'entusiasaven sovint per idees més properes al món dels somnis que a la realitat, trencaven amb freqüència els marcs convencionals per endinsar-se en el terreny reservat als genis. Malgrat la diferència abismal en el reconeixement assolit, els dos artistes van mantenir una relació extensa i continuada que, deixant de banda petits desacords, sempre es va caracteritzar per l'admiraació i el respecte.

A *Fages Dalí. Genis i amics*, Josep Playà ressegueix amb precisió, rigor i minuciositat les trajectòries comunes dels dos artistes. Després de néixer al carrer de Monturiol de Figueres (on tenia la farmàcia Deulofeu), van ser batejats a l'església de Sant Pere i van coincidir a La Salle molts anys abans de compartir projectes creatius tan

notables com *Les bruixes de Llers*, *La balada del sabater d'Ordis* i *El triomf i el rodolí de la Gala i en Dalí*. Era habitual que les idees sorgissin quasi en paral·lel, i és difícil discernir qui n'era l'inspirador, però el resultat acostumaven a ser versos de Fages il·lustrats per Dalí. També van fer col·laboracions puntuals, com ara la revista *O Futura*, la mostra d'art contemporani del 1960 i el Celler d'en Climent. Justament, en inaugurar-se una exposició d'homenatge a Dalí el setembre de 1964 en aquest bar de la Selva de Mar («Per uns un antre de cultura i per altres un centre de perdició», segons Fages), els dos genis, abraçats, s'hi van fer una foto que bé podria resumir la seva relació i el seu tarannà. La imatge va sortir publicada a *El Noticiero Universal* i Playà la descriu així: «Dalí, amb els ulls esbatanats com taronges i els bigotis cap amunt, i Fages amb una mitja rialla».

No hi ha cap altre escriptor ni artista amb qui Dalí repetís tantes experiències, subratlla Playà. Potser hi influïa el patriotisme empordanès, les afinitats estètiques i ideològiques. Al seu emporanisme militant, al desig de mitificar el cap de Creus i a l'actitud protectora en relació amb el paisatge i el territori de l'Empordà, s'hi afegien el gust per les sortides i excursions, l'interès per la

PLAYÀ MASET, Josep. *Fages Dalí. Genis i amics*. Figueres: Brau Edicions, 2019. 201 p.

cultura i la mitologia clàssica, les coincidències en els personatges admirats: Gaudí, Fortuny, Rubén Darío, Deulofeu, Josep Pla, Francesc Pujols, Eugeni d'Ors, Eduardo Marquina... En els darrers anys de la seva vida, tots dos genis van estar acompanyats més per amics i secretaris que per la seva família (Fages, a la Pensió Roca; Dalí, primer al castell de Púbol i després a la Torre Galatea). Tots dos van morir a l'Hospital de Figueres.

L'exploració dels límits

Text > MIQUEL MARTÍN I SERRA

Persecució és una novel·la que gira entorn d'un personatge, Albert Jordi, i d'un crim, l'assassinat (confessat i per tant conegut d'un bon principi) de la seva dona. Dic que *gira* perquè la resta de personatges són satèl·lits que graviten al voltant d'aquest protagonista, que es converteix així en un imant que atrau o repel·leix (que també és una forma d'atracció) tot aquell que s'acosta al seu camp magnètic. Atrau i repel·leix de la mateixa manera que el crim, la maldat o la brutalitat ens atrauen i ens repel·leixen, ens

encuriouseixen morbosament o ens pertorben fins a la nàusea. I també dic que *gira* perquè la novel·la se sosté sobre les reflexions, obsessions, records, dubtes, preguntes... que tornen una vegada i una altra a la vida i a la ment dels personatges; una mena d'espiral que els xucla i que arrossega el lector sense que se n'adoni.

Es pot trobar una justificació ètica del mal? Es pot comprendre i, doncs, assumir-lo? On comencen i acaben la redempció i la culpa? Per què ens atrau tant la part fosca, allò més reprovable

i truculent? Fins a quin punt ens defensem rere una màscara de cinisme o hipocresia davant d'un crim? En quin moment la mort i la violència són moralment acceptables? Són possibles les relacions humanes sense agressions, sense lluita, sense mort, encara que sigui metafòrica? No som, com afirma un dels personatges de *Persecució*, caníbals els uns dels altres? Plantejo totes aquestes preguntes perquè també les planteja o insinua la novel·la, que és tan discursiva com narrativa, tan crua com poètica, tan al·lucinadora com ra-

Josep Pla, última parada

Text > AGNÈS VALENTÍ I POU

Al voltant dels anys setanta i en una edat que ell mateix qualificava d'es-candalosa, el Motel Empordà es va convertir per a Josep Pla en aixopluc físic i anímic habitual. Aquesta confortabilitat de cos i d'esperit, la hi proporcionaven les exquisideses dels fogons del restaurant, però sobretot les tertúlies i atencions del seu propietari i amic Josep Mercader, que amb bon criteri va disposar que Josep Valls (Sant Feliu de Pallerols, 1944), gerent de l'hotel, en fos l'acompanyant, el xofer i el contrapunt dialèctic. Conscient de la vàlua d'aquell tresor vivencial i fent ús d'una memòria prodigiosa, Valls va saber recollir periòdicament, com un amanuense nocturn, gran part de les anècdotes i parlaments d'un Pla que, tot i estar més a prop del declivi que de la plenitud, deixava que els altres «guiessin l'automòbil», mentre ell pogués conduir la conversa.

Aquest 2020, l'Editorial Gavarres ha volgut incloure aquells apunts en un volum de la col·lecció «El Caliu de la Memòria» amb el nom d'*Històries de Pla*, estructurat en forma de diari intermitent i enriquit amb un estol de fotografies que contextualitzen l'època i els personatges que Pla freqüentava. El lector s'equivocaria si en aquest llibre hi busqués només la ploma resplendent i el discurs esmerilat de la prosa planiana, perquè la seva singularitat

és, precisament, el registre oral, la veu personificada i l'expressió de l'escriptor. Josep Valls, com a testimoni presencial, reproduceix fil per randa el material discursiu d'un Pla provecte però prou lúcid encara, a qui no li manca el nervi ni els recursos oratoris, de vegades ordenats, incisius, fins i tot reiterats i de vegades erràtics i desconcertants. Ens explica l'autor que, com assegurava el pintor Josep Martinell, Pla molt sovint «feia el Pla». Això era: sentenciar, polemitzar, provocar i fins i tot contradir-se. Tot plegat, servit amb una gestualitat espontània i un reguitzell de croses planianes que vitalitzaven els monòlegs i els diàlegs proveint-los d'aquella espurna que el caracteritzava. Així era i així queda ben palès en aquest llibre.

Si bé és cert que la majoria de les dissertacions giren entorn de l'univers de Pla (la política, l'art, la literatura, la gastronomia, els diners, les dones, els viatges... el país!) i que algunes opinions de l'escriptor, vistes amb la perspectiva actual, fàcilment poden suscitar coïssors, Valls brunyeix el relat de manera que els estirabots s'esmoreeixen amb l'enorme bagatge cultural i testimonial de Pla, i amb naturalitat, atenua les petites baixeses d'un home que brandant entre l'emoció i la irreverència, tan aviat plorava a llàgrima viva recitant la *Divina Comèdia* com espantava la con-

cional, seguint una línia que l'autor ja havia encetat a *Els nois* (2014).

Dedueixo que per tal de donar forma a aquest magma volcànic (per la violència, per la carnalitat, pel material heterogeni), Toni Sala ha estructurat el llibre en tres parts i ens ha explicat la història amb quatre veus: les d'Èlia i Teresa, dues relacions del protagonista després de l'assassinat; la de Mercury, un ex-company de presó; i la del mateix Albert Jordi (que, per cert, és un llibreter culte i gairebé refinat). Havia de ser una novel·la polièdrica, amb diversos enfocaments, amb contradiccions, perquè no persegueix mai la versemblança narrativa, ni la crònica d'uns fets, ni el retrat

psicològic d'un assassí, sinó que vol furgar més enllà, fins a tocar la nafra o, si es vol, fins al moll de l'os. El gran encert de *Persecució*, fins i tot amb els seus excessos, és que es mou hàbilment entre el pla real i el pla mental, entre el deliri i la reflexió filosòfica, entre el paisatge oníric i el realisme més robust, precisament perquè vol explorar tots els límits, per incòmodes o costeruts que siguin, per insondables o tenebrosos que ens semblin. I tot plegat només es pot assolir amb una convicció literària molt sòlida, és a dir, amb aquella rara mescla de gosadia i sensatesa, d'humilitat i ambició, que es forja en la consciència del llenyataire i el seu paper revelador.

VALLS, Josep.
Histories de Josep Pla.
Cassà de la Selva: Editorial
Gavarres, 2020. 308 p.

currència fent mitges botifarres amb el braç. En el fragor de les converses, Josep Valls és el receptor pacient, a voltes irònic i distant, a voltes encuriós i actiu. Sobre el paper, no pretén teixir cap panegíric, ni tampoc pren posició, sinó que la seva comesa, finalment, consisteix a trobar l'equilibri entre el to col·loquial i el to literari, injectant dosis mesurades de petites proses tan lluminoses com les del mestre. I a fe que ho aconsegueix.

SALA, Toni. *Persecució*.
Barcelona: L'Altra Editorial,
2019. 338 p.

Text > GUILLEM MOLLA

ART I CULTURA

COMAS, Miquel. *Social Solo* [text d'Enric Tubert Canada]. Girona: Dual Galeria d'Art, 2020. 71 p.

CORREYERO AYALA, Miquel. *Girona nocturna* [pròleg de Lluís Muntada; traducció de Ruben Aarón Cencerro]. Santa Cristina d'Aro: Miquel Correyero Ayala, 2020. 208 p.

COSTA SOLÉ, Anna; NOLLA, Josep M. *El Pla de l'Horta: Una vil·la d'època romana a Sarrià de Ter*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2019. 71 p.

ELÍAS CRUZ, Pau Xavier. *Com dues gotes d'aigua*. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 94 p.

MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA. *La vil·la romana del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter) i el suburbium de Gerunda com a espai residencial i productiu*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2019. 530 p.

SABADELL ARTIGA, Lluís (ed.). *Things of the Soul: Inspired by the work of Salvador Dalí*. Girona: Los Cuscusianos; Brussel·les: Royal Museums of Fine Arts of Belgium, 2019.

TURON IZQUIERDO, Pau. *Castells medievals*. Girona: Diputació de Girona, 2020. 90 p.

ECONOMIA I EMPRESA

MARCH I JORNET, Andreu. *Cómo dejar de ser una tienda «zombie»: Consíguelo en 10 pasos* [pròleg de Núria Beltran Centelles]. Banyoles: Andreu March i Jornet, 2019. 131 p.

ROCA, Albert (ed.). *Economia, treball i apoderament de les dones a l'agenda 2030*. Girona: Universitat de Girona; Lleida: Universitat de Lleida; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra; Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2020. 188 p.

ROCA, Albert (ed.). *Espoli dels recursos i resistències*. Girona: Universitat de Girona; Lleida: Universitat de Lleida; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra; Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2019. 122 p.

GASTRONOMIA I CUINA

ROCA FERRER, Quim. *Esmorzars de debò*. Figueres: Quim Roca Ferrer, 2020. 176 p.

HISTÒRIA I BIOGRAFIA

FONT TATXER, Josefina. *Una veïna de Figueres: Històries de la República, la Guerra i la postguerra a l'Empordà*. Figueres: Brau, 2019. 110 p.

GUARDIOLA MARUNY, Adam. *Diari d'un soldat napoleònic a Catalunya: Entre brigands*. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 174 p.

MAÑOSO FLORES, José. *La tragèdia del comte Ponç V d'Empúries i el declivi del Castell de Quermançó*. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 80 p.

MARTÍ YLLA, Xavier. *Uns romàntics, a Girona: Memòria i records de Marcel Jornet i Rosa Bataller*. Barcelona: Francesc Xavier Martí Ylla, 2020. 196 p.

NOGUER CARBONÉS, Rosa Maria. *Memòries (1938-1942) de Ramon Noguer Fàbrega*. Les Planes d'Hostoles: Rosa Maria Noguer Carbonés, 2020. 160 p.

PUJOL I CASADEMONT, Enric. *Figueres, la Gernika catalana: Els bombardeigs de Figueres durant la Guerra Civil (1938-1939)*. El Papiol: Efadós, 2019. 143 p.

RIERA PRAT, Pilar. *El Casino Olot, 1855-2020*. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 168 p.

VERGÉS I PINEDA, Joan. *Guspira de passions*. Figueres: Òscar Vergés Moreno, 2020. 428 p.

LINGÜÍSTICA. ESTUDIS LITERARIS

CASACUBERTA, Margarida. *Joan Maragall a Olot*. Olot: ERC Olot, 2020. 80 p.

PUIG I OLIVER, Jaume de. *Vint documents gironins de l'Archivo Histórico Nacional de Madrid*. Girona: Generalitat de Catalunya: Diputació de Girona, Patronat Francesc Eiximenis, 2019. 55 p.

LITERATURA

10 anys Joan Llaverias de contes infantils il·lustrats. Lloret de Mar: Ajuntament de Lloret de Mar, 2020. 154 p.

3r Concurs de Poesia Eroticamorosa d'Olot. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 42 p.

CAZORLA I PUIG, Lourdes (et al.). *Amb talons d'agulla fina, camps a través i altres narracions: XXIV Premi Vila de Puigcerdà 2019*. Puigcerdà: Ajuntament de Puigcerdà, 2020. 113 p.

ANDRÉS GONZÁLEZ, José Carlos. *Prohibit prohibir* [il·lustracions de Raúl Nieto Guridi]. Sant Feliu de Guíxols: Tramuntana, 2020. 38 p.

ASHBERY, John. *Autoretrat en un mirall convex* [traducció de Melcion Mateu; postfaci d'Eloy Fernández Porta]. Girona: Llibres del Segle, 2019. 264 p.

BARTOLOMÉ SÁNCHEZ, José Luis. *Què té Palau que enamora?, i altres poemes del Balcó de l'Empordà*. Palau-saverdera: José Luis Bartolomé Sánchez, 2020. 152 p.

CRESPÍ, Enric. *Vilauba any 64: L'estiu del centurió* [il·lustracions d'Enric-Sigfrid Crespí i Rubio]. Cornellà del Terri: Edicions MMV, 2020. 408 p.

ABULÍ, Oriol (et al.). *Estim(b)at Empordà: Cosint la comarca a cop de relat*. Sant Celoni: Tushita Edicions, 2020. 168 p.

GARBÍ LAMICH, Cèlia. *Des del cor: Poemes* [il·lustracions de Roser Vila Roca]. Cabanes: Maria del Roser Vila Roca, 2020. 125 p.

LARIOS, Jordi. *En vespres grocs*. Vic: Eumo Editorial, 2020. 56 p.

LOSANTOS, Àgata. *Què has perdut, Guilla?: T'ajudem a trobar-ho des d'Olot Cultural* [il·lustracions de Georgina Artigas Busquets]. Olot: Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot, 2020. 28 p.

MUNSÓ PRATS, Narcís. *El xou de l'avi Xeu: Poemari còmic, eròtic, irònic i crític*. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 128 p.

NOGUER FÀBREGA, Ramon. *Antologia poètica*. Les Planes d'Hostoles: Rosa Maria Noguer Carbonés, 2020. 160 p.

VILA QUINTANA, Anna Maria. *Retall de vides: 40 relats i microrelats*. Sant Joan les Fonts: Editorial Oliveras, 2020. 102 p.

Els sons del confinament

Text > JOSEP PUJOL I COLL

Il·lustració > XAVIER ROQUETA

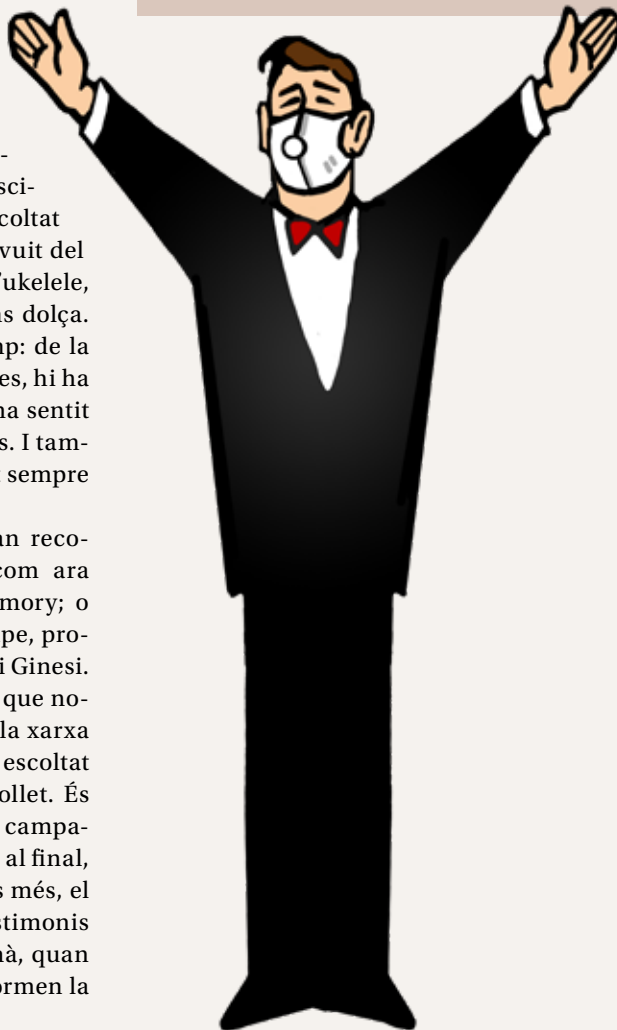
Paga la pena advertir que aquestes ratlles estan escrites en la fase 2 del desconfinament, mentre les perspectives dels músics continuen sent desastroses i els plans d'ajuda, si és que arriben, es veuen a venir com un pegat que poca cosa podrà solucionar atesa la magnitud de la tragèdia. Fins i tot els músics de cobla, que poden tocar en grans exteriors, les veuen magres amb la suspensió dels aplecs estivals. Lectors del futur (entre els quals m'incloc), tant de bo somriueu amb condescendència davant dels meus temors no confirmats. En fi, no cal parlar-ne gaire més. Només volia remarcar que ara ha rebut la música en viu, en la qual s'havien refugiat els músics davant la llarga crisi arribada amb les descàrregues, la pirateria i els tirans digitals. La que faltava pel dur.

Malgrat aquesta devastació que arrana el futur professional de tants músics, han estat uns dies amb música, molta música, saturats de música. Vam començar important el «Bella ciao», després ens va fer gràcia la soprano lleugera al balcó refiletant el «Nessun dorma», fins que amb el «Resistiré» almenys jo ja en vaig tenir prou. En absència de trànsit, els urbanites hem possibilitat una finestra indiscreta sonora, a cops fascinant, a cops abusiva. A la meua illa de cases he escoltat discjòqueis improvisats generant retronys a les vuit del vespre, el veí que finalment s'ha decidit amb l'ukelele, escolars assajant els deures amb una flauta gens dolça. Així, la ciutat s'ha retrobat amb fresses del camp: de la mateixa manera que ens han visitat les salvatgines, hi ha regnat la piuladissa dels ocells, i fins i tot algú ha sentit grills. Les campanes no semblaven tan llunyanes. I també hi ha hagut estones per al silenci, que a ciutat sempre és un hoste sorpresa: han passat molts àngels.

Aquests paisatges sonors d'excepció quedaran recollits en iniciatives col·laboratives mundials, com ara #StayHomeSounds, del projecte Cities and Memory; o locals, com el Barcelona Confinement Soundscape, promogut pels etnomusicòlegs Ilaria Sartori i Gianni Ginesi. Són espigoladors de sons, i també ens demanen que nosaltres en recollim, n'enregistrem i en pugem a la xarxa per crear un mapa sonor del confinament. N'he escoltat l'únic exemple gironí, gravat a Sant Joan de Mollet. És una delícia d'un minut: ocells incansables, unes campanes al lluny, un gos que borda encara més lluny i, al final, la remor fonedissa d'un cotxe solitari. No cal res més, el so ho retrata tot. Com aquest, tindrem molts testimonis sonors per a la reflexió i la creació el dia de demà, quan es reconfiguri el triangle sempre desigual que formen la música, el soroll i el silenci.

Tururut festivals

També els festivals, tan característics de l'estiu a les comarques gironines, han de passar la seva travessia del desert. Hi ha hagut de tot, des de festivals absolutament en línia (com l'Us Estrimem Fest, de música familiar) fins a anul·lacions d'aquesta maleïda edició del 2020 (la Cantada d'Havaneres de Calella, el Festivalot, el Clownia, el de Música Antiga dels Pirineus, l'(a)phònica), passant per una reducció radical de públic, combinant-ho o no amb la reproducció en continu (Peralada, l'Edició Limitada de l'Ítaca) o reprogramacions de dates (el Festival de Torroella, que passa de celebrar-se a l'estiu a redistribuir-se al llarg del període 2020-2021). A hores d'ara es mantenen per a l'estiu, amb alguns canvis, els festivals de Cap Roig, el Porta Ferrada, el Sons del Món i l'Strenes. Lectors del futur, ja ho comentarem, si aquests valents van catxar o no.

Pura energia des del carrer

Text > XAVIER CASTILLÓN

Daura Mangara ve del rap, però és simplista i equívoc definir *Poesia per bandits* com un disc de *hip-hop*: la seva manera de recitar és més pròpia d'un rapsode que no vol saber res de jocs florals que d'un raper convencional. També el seu sobri acompanyament instrumental, banyolí al cent per cent, amb la producció de Panxi Badii, la guitarra de Pau Brugada o el contrabaix de Vic Moliner, és a anys llum de les bases electròniques del *hip-hop* estàndard. El debut d'aquest cantant (o raper, o rapsode, o simplement comunicador) afropanyolí de vint-i-sis anys i origen gambià és un magnífic objecte sonor no etiquetable, que s'adreça a qualsevol persona de qualsevol color que tingui sentiments i sigui receptiva als dels altres. De fet, Daura Mangara s'obre en canal en aquest disc testimonial, per explicar, ja des de la primera cançó («Murs»), que ha passat per la presó, i expressa penediment, ràbia,

dubtes, por de tornar-se boig, també amor, però no orgull per ser el més dur en un ambient hostil, com hauria fet algun eixelebrat del *gangsta rap*.

«Et deixo una carta escrita a la presó, perquè entenguis la vida dels negres com jo», canta al principi del segon tema, «La bústia del vent». I canta molt bé, també a «L'última flama» i a «Negre petit», amb una veu fins i tot dolça i una dicció precisa que diu les coses molt clares des de la perspectiva d'algú que no ho ha tingut fàcil a la vida, sobretot per ser negre: un color, una identitat, una paraula que Daura Mangara utilitza sense complexos, tant per adreçar-se amb esperança a les noves generacions, els negres petits, com per denunciar el racisme que ha marcat la seva existència a «Negre de merda», el premiat documental que va fer Manel Serrat sobre la vida d'aquest artista únic, per al qual la música i la poesia sí que són realment imprescindibles, com l'aire o la lliber-

DAURA MANGARA.
Poesia per bandits.
Daura Mangara, 2020.

tat. Dues recitacions despullades («Les gotes» i «Com som ara») completen un disc que és pura energia sortida directament del carrer i l'inici d'alguna cosa realment important.

BULLITT. *Drawer Sessions*.
BCore, 2020.

KUMBARA. *Semilla*.
RGB Supports, 2020.

Un calaix ple de joies

Text > XAVIER CASTILLÓN

Molts plans han canviat en els últims mesos. També els del grup guixolenc Bullitt, que tenia previst gravar un disc nou, cinc anys després de *Sparks* i de la mort del seu baixista, Ferran Bonet, i ha hagut d'ajornar l'enregistrament d'aquest cinquè àlbum fins al febrer vinent. Mentrestant, ha tret del calaix els set temes inclosos en aquest

EP digital: cinc cançons inèdites rescatades de les sessions de gravació dels tres discos anteriors i dues significatives versions, de Foo Fighters i Bad Religion, totes gravades amb Bonet. Un potent disc de rock i un esplèndid homenatge a l'amic perdut i al seu segell, BCore, que ha celebrat el trentè aniversari.

Per ballar i pensar

Text > XAVIER CASTILLÓN

Kumbara és una formació atípica, amb una parella mixta de veus solistes, dos percussionistes i un discjòquei i productor sorgit del planter de l'escola EUMES. La seva fórmula integra perfectament les sonoritats orgàniques i electròniques, amb colors llatins i jamaicans, com es pot comprovar en aquest vibrant debut, esperançadora

llavor d'un projecte amb caràcter propi que mereix l'èxit. A més, les cançons del grup gironí tenen lletres que recorden les del mestre Rubén Blades («Gira por ti», «En mi barrio», «Nadie») per la seva combinació de realisme social, crítica del materialisme i optimisme a pesar de tot. Deu cançons per ballar i pensar.

Punk rural fet a Casavells

Text > RAMON MORENO

Abans de l'esclat d'allò que es va conèixer com a *rock català*, entre els anys vuitanta i principis dels noranta del segle passat es van generar un munt de propostes i iniciatives musicals arreu del país. Van aparèixer nombrosos grups a llocs insospitats, posem per cas Casavells, a l'Empordà, on el 1990 es van formar els Pixamandúrries. El grup era la derivada d'una altra formació que ha esdevingut històrica, els Miok's, que havien publicat una maqueta amb un ampli recorregut. Ràpidament, els Pixamandúrries van publicar el seu primer disc, *Quina vida*, amb el també nou segell discogràfic Picap, però el grup no va quedar satisfet del tractament promocional i comercial del disc.

Els Pixamandúrries serien com la branca *hardcore* o *punk* (o *punk rural*) del rock català. Les seves influències eren diverses i el mestissatge en va ser també el resultat final. Després d'una

maqueta autoeditada el 1993 (*L'any dels gossos*), ara editen, en format de senzill, «Tierra y libertad», en solidaritat amb la revolta zapatista de Chiapas i que emmarca l'esperit de revolta del grup. Insubmisos, reivindicatius i actius socialment, cantaven principalment en català, però també en esperanto o àrab, i introduïen en els seus temes instruments com gralles o percussions més llatines. De l'Empordà i les comarques gironines van passar a actuar arreu dels Països Catalans, i van fer un gira per França i Alemanya abans d'enregistrar, a finals del 1994, el que hauria d'haver estat el seu tercer disc, *Dels rics i dels pobres*, que ha dormit el somni dels justos fins avui..., vint-i-cinc anys després.

En una entrevista publicada al fanzín *Disaster* el gener de 1996, Pine, un dels membres del grup, ja deia del disc pendent: «El vam gravar, però crec que era un àlbum molt desapro-

PIXAMANDÚRRRIES.

Dels rics i dels pobres.

Rock de Kasba, 2020.

<<https://www.facebook.com/pixamandurries.punkrural>>

fitat. Ho vam fer molt de pressa, i les cançons van quedar al cinquanta per cent del que poden ser». Un disc que ara recupera la discogràfica Rock de Kasba i que ens permet no només recordar un episodi concret i brillant de la nostra història musical recent, sinó també apropar-nos a un dels grups fonamentals d'aquella prehistòria del rock català. Un disc contundent i reivindicatiu, inquiet i que indaga experiències musicals lliures de cotilles i etiquetes.

BLANQUITO ZURDITO.

Night & Day.

Blanquito Zurdito, 2020.

<<https://www.facebook.com/lluifiguerasp>>

ELS AMICS DE LES ARTS.

El senyal que esperaves.

Música Global; Universal, 2020.

<www.elsamicsdelesarts.cat>

De la nit al dia

Text > RAMON MORENO

El músic palafrugellenc Lluís Figueras ha posat la seva guitarra al servei de diferents projectes al llarg dels anys, des dels mítics Zitzània fins a Astun Kiki o Grateful Blues. Blanquito Zurdito (un nom que vol parodiar la grandiloqüència dels grans noms d'algunes bandes de blues) és un projecte molt més personal, seguint sempre amb les músiques d'arrel americana, i que es concreta ara amb l'edició

del seu primer disc. Durant molt temps ha rodat en solitari, amb la seva guitarra a l'esquena i la mirada posada en el blues i el rock americà, acústic i elèctric, uns elements que es reflecteixen a *Night & Day*, en el qual també col·laboren Jordi Ruiz al baix, Bikentions Chávez a la bateria, Miquel Brugués als teclats i Nuri Thunders a les veus. *Rock-and-roll* contundent i elèctric per al postconfinament.

El ritme de les arts

Text > RAMON MORENO

Amb cada nou disc, Els Amics de les Arts fan un cop de timó en la seva trajectòria i ens presenten un treball que eixampla les costures de la seva música tot mantenint, però, l'essència del grup un cop incorporada l'electrònica a les seves produccions, amb propostes d'alta qualitat. El darrer disc, el sisè, *El senyal que esperaves*, continua aquesta línia ascendent. Un treball que segons el grup mateix «marcarà

un abans i un després definitiu». Enregistrat als estudis Ground de Cornellà del Terri amb producció un cop més de Tony Doogan (que ha treballat també amb Teenage Fanclub i Belle and Sebastian), les deu cançons que componen aquest treball segueixen la línia habitual pel que fa a les lletres però amb un so més rítmic i ballable, com «Semblava que fossis tu», o la pletòrica i contagiosa «El senyal que esperaves».

>> Manel Bayo. (Foto: SEBASTIÀ GODAY)

«Estás só. Ninguém o sabe. Cala e finge.
Mas finge sem fingimento.
Nada esperes que em ti já não exista,
Cada um consigo é triste.
Tens sol se há sol, ramos se ramos buscas,
Sorte se a sorte é dada.»

Odes de Ricardo Reis, FERNANDO PESSOA

Les sonores riallades de Manel Bayo Rigau (Salt, 1966) indiquen, per descomptat, la seva presència i també els estats d'ànim que l'embolcallen i el puntuen. A Salt, en l'inici acrobàtic de la fase 1 del desconfinament o de la desescalada del confinament, ens vam citar en una terrassa protegida pels metres de distància reglamentaris (no al seu estudi, com hauria estat preceptiu, o en una exposició), la del mític Serrallonga de Salt, que encara no havia obert, per la qual cosa vam haver de travessar el carrer Major de Salt i coincidir en una placeta, endreçada però amb vistes a dotzenes de balcons on els seus conciutadans, molts carregats de problemes vitals greus, formen la vila on Bayo resideix i que ha estat, juntament amb la seva experiència personal, un dels motius engendradors de la seva creativitat artística. Salt tenia, aquell dia, l'aparença d'un matí de diumenge, sense soroll de cotxes, sense l'anar i venir de persones, amb botigues tancades; feia l'efecte que tanta pau i tranquil·litat presagiaven, com en una pel·lícula de terror, l'esperat esglai, el moment que ens farà tancar els ulls. I era primavera.

Manel Bayo,

la loteria de ser artista sense ficció

Text > SEBASTIÀ GODAY

Manel Bayo és expansiu, franc i, bàsicament, des-til·la allò que es coneix com a *bon rotllo*. Com és natural, ha procurat ajustar-ho a les seves circumstàncies, a la seva conveniència, però ha volgut, sempre, fer-ho extensiu a qui l'envolta, sigui en la feina de professor a l'Escola d'Art de La Mercè, a Girona, sigui en les seves

exposicions, amb la família o en les seves relacions d'amistat o professionals. En aquest punt inicial em permeto recordar el dia que li van comunicar que havia guanyat la setena edició de la Biennial de Girona. Aleshores jo treballava en aquell projecte, i vaig poder assistir a una de les més grans explosions de felicitat sincera que mai he pogut observar durant els meus anys

de professional; Bayo transportava al voltant de la seva còrpora una aura de felicitat encomanadissa, sincera, potser, que m'agrada molt, com de nen en ple joc o amb sabates noves. Inevitablement, amb el pas del temps s'ha

>> Columna commemorativa retirada per perill, del 2019, impressió Giclée sobre paper Fine Art, de 56 x 64 cm. (Foto: MANEL BAYO)

>> *Contra natura*, del 2016, dibuix sobre paper i espiera de llautó, de 42 x 59 cm. (Foto: MANEL BAYO)

esvaït aquest estat de beatitud, i més quan en la seva obra més recent s'ha acarat a materials físics i registres de memòria que potser no s'hi adiuen.

El seu recorregut artístic s'inicia en la pintura i amb el temps s'acull al món de l'art digital en imatges i esquetxos construïts amb el teclat del Mac, i també en la fotografia, però en tota la trajectòria no ha deixat mai de dibuixar, i em recalca que ho fa cada dia, i els dibuixos, sovint, s'agafen en la naturalesa de manera agraïda: «Soc dibuixant i en soc professor», em diu en un moment de la conversa saltenca, mentre evoca la ciutat dels seus records, dominada pels treballadors de la Coma Cros o de la Gasol.

Indiscutiblement, l'exposició a Les Bernardes de Salt, a finals de 2015, «Una explosió de gas destrossa una casa», va compendiar gairebé tots els paràmetres que generen el seu treball artístic: la memòria personal i col·lectiva, el rebuig material i la re-

construcció dels fragments no desintegrats en un espai expositiu. Cal saber que el 8 d'abril de 1990, al domicili de la família Bayo (pare, mare i els tres germans) es va produir una deflagració de gas que va esmicolar la casa i un munt de records, fotografies i filmets, i tota mena d'elements que en aquella primavera dels noranta

formaven una vida familiar; tot i això, no van haver de lamentar desgràcies personals. Partint d'aquesta premissa primordial, Manel Bayo va començar reconstruint, a l'exposició de Les Bernardes, l'edificació fonamentada en el record del que va ser casa seva, i ho va fer amb unes làmines de PVC transparents i vertebrades, des del sostre, mitjançant un cable d'acer que les formalitza i els dona l'aparença d'una caseta ideal però realment sostinguda, sense fonaments de planta, terrenal, des del sostre de Les Bernardes. La fragilitat d'un edifici i el poder evocatiu de certs elements supervivents, tanmateix, de la memòria que vint-i-cinc anys després Manel Bayo projecta en la percepció del públic. Són especialment generadores de records en la família i en la percepció de l'espectador de les peces *Cinc persones dormint*, en què uns conjunts d'elements trobats evocuen i identifiquen i ajuden a elaborar uns perfils, unes imatges humanes, amb gairebé res. També l'edifici sinistrat emet o es concentra en una imatge artística bayiana: un simpàtic *Déu vos guard* de ferro i ceràmica que presidia l'entrada a la llar saltenca dels Bayo; una salutació, ara, insolent. A l'exposició també es pot veure en marxa enrere i a velocitat ràpida un muntatge de les pel·lícules familiars que es varen salvar del daltabaix, una altra referència a la fragilitat del record. I en aquesta exposició es començaven a percebre en el pare Bayo els símptomes d'una fatídica malaltia de la memòria que cinc anys més tard, en plena pandèmia de

>> «*Contra naturam*», del 2016, a la desapareguda galeria Espai U, seu de Lupusgràfic Edicions. (Foto: MANEL BAYO)

>> Déu vos guard, del 2015, peça supervivent de l'explosió de la casa familiar de l'artista, de 15 x 15 cm. (Foto: MANEL BAYO)

la COVID-19, es va transformar en un preocupant topall vital en la família que se n'ocupa.

«Rull» va ser l'exposició que va generar el fet d'haver guanyat la setena Biennial de Girona, amb la peça *Setze bales per a l'ADAG*, de 2013, que jugava amb els referents artístics del passat a Girona per tal de trobar un lloc en el present i en el futur de l'elenc d'artistes representatius. De fet, va provocar en algun dels balejats enormes escarafalls per ser una mena de declaració de guerra a persones concretes i, sí, eren setze noms, però no triats a la babalà. Eren, en conjunt, l'art d'una època, d'uns sistemes expositius, d'una representativitat eloqüent però, sense cap mena de dubte, la crida al trencament, a un lloc per als qui, en paraules d'Eudald Camps, són una generació «frontissa», una generació que, a Girona, ja no té cap galeria oberta, en la qual tot prové de l'administració, en la qual el paradigma dels setze esmentats no té ja cabuda, en la qual les pantalles, l'art digital, ens emmurallen sigui amb obres fetes *ad hoc* o per a serials televisius, sempre i a tota hora.

Sí, però a «Rull» (l'exposició de l'any 2018 a la Casa de Cultura de Girona) l'obra de Manel Bayo aprofundeix en el rebuig, en l'escrostonament, en allò que hauríem d'enviar al contenidor

>> Dotze bosses de pa sec, del 2017, a la Casa de Cultura de Girona. (Foto: MANEL BAYO)

>> «Rull», del 2018, a la Casa de Cultura de Girona. (Foto: MANEL BAYO)

gris, en els paisatges del nou Salt, en allò que desapareix, en la brutícia de la brutícia a *Trona*: una cadira inútil, en el principi de l'esfondrament de cal Lleter (on va néixer Bayo, al cor del Salt antic); es capfica en les bosses de

pa sec, en la necessitat dels necessitats, en la trencadissa dels conceptes irrompibles en l'aiguabarreig d'un Salt que ja no és el dels obrers de la Coma Cros o de la Gasol, ni el dels hortolans de les Deveses.

Per a Manel Bayo, ser artista i fer-ne és una guerra de trinxeres i una loteria en la qual cal anar reinventant-se constantment sense desànim, veient com molts altres abandonen, en una societat en què fins ara (ja veurem en la post-COVID-19) cal sobreviure diversificant les fonts d'aliment i de producció i sempre intentant ser honest i connectant amb l'ofici, com ha fet en el festival d'art PAPSalt (passeig, art i paisatge) per les Deveses de Salt. I és que amb ell el temps passa volant parlant de molts dels bons amics comuns, de l'eficaç intel·ligència d'Eudald Camps o del programa de ràdio que fa amb Rosa Gil i Ricard Planas, de qui havia estat veí, a Girona FM 92.7, i em recorda els anys que amb la família van viure a Angola, Lisboa o Montevideo; en total, onze, quan el pare Bayo treballava a Telefónica, o em fa un tast del seu nou projecte artístic i fotogràfic, en el qual vol incidir en els artistes que amb tots els inconvenients de l'ofici perseveren i continuen omplint carpetes, tallers o garatges, talment com en una distopia en què la necessitat de crear dia rere dia no es pot oblidar. Sí, Manel, calen artistes que ens posin contra les cordes, callant i fingint, però fingint sense fingiment.

Per saber-ho tot

<https://manelbayo.com>

>> Trona, del 2017, caixa de llum, de 50 x 40 cm.
(Foto: MANEL BAYO)

>> Pell, del 2015, làmina de PVC, plomades i tensors, a Les Bernardes de Salt. (Foto: MANEL BAYO)

>> Setze bales per a l'ADAG (fragment), del 2013, de la col·lecció de la Fundació Casa de Cultura de Girona. (Foto: MANEL BAYO)

Maria Teresa Calabús Casas:

«Qui diu que no li agrada llegir és perquè no ha trobat el seu llibre»

Text i fotos > JUDIT PUJADÓ, escriptora

Adreça web per
escoltar l'entrevista

Amb l'arribada del coronavirus hem parlat més que mai de llibres i de llibreries. La pandèmia ha mostrat la fragilitat del món cultural i l'amenaça de les grans plataformes sobre el petit comerç i la bibliodiversitat. Dos mesos amb les persianes abaixades són molts dies de no vendre res. La Maria Teresa Calabús Casas té molt clar quin és el paper del llibreter: «Si compres a Amazon, et perds el setanta per cent del plaer de llegir. Primer, perquè un robot et suggereix cinc llibres, com si fossin tots els llibres que pots trobar. I segon, perquè et perds entrar a la llibreria,

triar, remenar, parlar amb el llibreter, deixar-te aconsellar i, quan ja has llegit el llibre, poder-lo comentar». Un bon llibreter és, sobretot, un prescriptor: «No te'n pots refiar, ni del que diu l'editor, ni del que llegeixes als diaris. El llibre l'has de llegir per tenir un criteri. L'única manera de descobrir obres és llegir-ho tot. No hem de jutjar el lector. Això a El Cucut ho trobem —i ho dic en plural perquè és filosofia d'El Cucut— de molt mal gust. Ningú ha de jutjar els lectors. I després has de saber per a qui escriu l'autor, a qui va dirigida cada obra».

Però no ens avancem i comencem pel principi. La Maria Teresa va néixer

a Torroella de Montgrí el 1959 en una família pagesa, en un mas, i això marca com veu el món. Per entendre'ns, toca molt de peus a terra. «Teníem la temporada de l'olivar, de la vinya, pomeres, presseguers... Jo estava convençuda que la gent feia vacances perquè estava malalta. Les vacances eren com Thomas Mann a *La muntanya màgica*: per refer-se. Fins que va arribar un moment que en vaig necessitar jo. Realment la meua percepció és bona: has de fer vacances quan tens una vida preocupant.» Diu que va començar a llegir per avorri-ment: «Tu posa't a Torroella als anys setanta. Una casa de pagès, a l'hivern,

que a les sis és fosc, on la màxima distracció era la ràdio i *De España para los españoles* i para de comptar. La mare ens llegia *Mortadelo y Filemón* a la meua germana i a mi quan encara no sabíem llegir. I la punyetera... com reia! I nosaltres, en cadires tres quarts, al costat de la llar de foc, esperant a veure què la feia riure tant. I jo pensava: la gràcia deu ser llegir-ho. I vaig començar a llegir-ho tot».

Els llibres la van dur a la biblioteca: «Me'n recordo d'haver vist la senyora Ramoneta, que era la bibliotecària i que tenia tres parets plenes de llibres, que s'estava d'esquena a una finestra, amb un flexo que li il·luminava un llibre, i que anava aixecant el cap per fer xxxit! I em van dir que cobrava per fer aquella feina. Oh! Si paguen per llegir, jo ja tinc la vida solucionada!». Però una cosa són els plans que anem fent i una altra la realitat que va venint. Els primers estudis els va fer a Torroella. Després va anar a l'institut a Palafrugell, a fer el batxillerat. Era l'època de Raimon, de Ramon Muntaner, d'Ovidi, de Lluís

Llach i de trobades amb la guitarra. Un canvi important per a la colla torroellenca. Llavors, és clar, va arribar un altre imprevist: l'amor. En Jordi era una mica més gran que ella, tenia un ofici i ja havia fet la mili. Es va quedar embarassada. Quan va néixer la Magda, la Maria Teresa tenia disset anys. Va tocar treballar.

Mireu si n'eren, de diferents, aquells finals dels anys setanta, que la Maria Teresa va oferir els seus serveis als bancs i les caixes de Torroella:

—Us repartiré el correu a canvi del preu del segell —els va oferir.

—I nosaltres, què hi guanyem?

—La gent canvia de casa o es moren, i les cartes es perden i en repartiu d'innecessàries.

Vaja, que no tenien la base de dades actualitzada i que ja els l'actualitzaria ella. I se'n va sortir. Us ho imagineu, ara, amb la mà de normes i de lleis i d'empreses que viuen de la gestió de dades! Després d'algunes feines variades, i quan ja havia nascut en Joan, el seu segon fill, va llogar una botiga que es traspassava amb la Cati, la seva germana, que havia «capitalitzat» l'atur que li tocava. Amb uns tres mil euros i moltes il·lusions va néixer El Cucut. «Un dia, passant per Belcaire amb la finestra del cotxe oberta, vam sentir cantar la puput. Buscàvem un nom fàcil de dir en qualsevol llengua, que no tingués cap d'aquelles lletres que la gent no sap dir. I li vam posar El Cucut perquè era una picada d'ullet a la revista satírica.»

La Cati en duia la part de papeteria. La Maria Teresa va començar a recomanar llibres. Un dia, un editor li va telefonar per convidar-la a un d'aquells dinars que fan per presentar les novetats de Sant Jordi. Un altre llibreter havia fallat. No s'ho va pensar i va sortir d'una revolada cap a Girona. Encara ara se li neguen els ulls quan ho explica. La van presentar com la llibretera de Torroella. I va saber que havia trobat el seu lloc al món.

Tot el que ve ara són d'aquelles gestes quotidianes que fins ara han anat construint el nostre món i que es fonamenten en la feina, la passió, el criteri, l'honestedat i el caràcter. Perquè sense caràcter no es va gaire enlloc. Aixecar una llibreria, aixecar un negoci també. Durant molts anys, la premsa li trucava: «Una vegada el noi d'*El Punt*, que s'ho agafava molt seriosament i trucava de debò per fer la

llista dels més venuts, em va dir: "Perdona, Teresa, no et trucarem pas més perquè la vostra llista no la puc posar mai enlloc". Les llistes venen a ser, és clar, profecies autocomplertes, sobretot quan arriba Sant Jordi i els editors se la juguen i els llibreters necessiten tota la família a peu del canó. El meu cunyat, que no és gaire lector, va dir una frase lapidària: "A veure, què ens vindran a comprar i què hem de vendre?". I han de vendre, és clar: «obres molt bones, escrites amb una aparent senzillesa, que arriben a tothom, i que tant pot llegir una persona poc lectora com un literat». Allò que sovint no s'enfila a les llistes de més venuts. A El Cucut sempre trobareu *La venedora d'ous*, l'única novel·la de Linda D. Cirino, per exemple.

Ara ja fa uns quants anys van començar a organitzar un berenar literari. La idea, ben senzilla, és que lector i autor es puguin trobar a Torroella menjant *brunyols*. «Un any Sant Jordi queia en Setmana Santa. Del Gremi de Llibreter ens van demanar que penséssim un acte especial, que vindria TV3 i un autocar d'escriptors. Mentre fèiem *brunyols* a casa la mare, com cada any, enmig d'una pluja d'idees, la mare va dir: "Fem-ne quatre més, de *brunyols*, i convidem els escriptors. Ves, no vindrà d'un quilo de farina!".» D'un quilo? Cent quinze, n'han arribat a tenir, d'escriptors. Van morir d'èxit, quasi.

No sé si s'ho va proposar, però El Cucut ha acabat sent una mica com aquell mas on va néixer: una casa i un projecte que acull tota la família. Perquè ara, trenta-tres anys després dels inicis, també la Magda i en Joan hi treballen. «El meu net és molt lector. Un cop em va fer obrir El Cucut perquè s'havia acabat un llibre i en volia un altre. Si a un nen li fas mirar La 2 tres dies seguits, et dirà que no li agrada la televisió. Amb els llibres passa igual. Que els nens triïn, que les mestres seleccionin bons llibres i ells els triïn. I si un no els agrada, que n'agafin un altre!» Així sigui.

Aquesta és la darrera entrevista que comparteixo amb tots vosaltres. Han estat vint-i-cinc persones entrevistades en quatre anys. A totes elles, els vull donar les gràcies. N'he après molt, de totes, com passa quan escoltes els altres. I amb vosaltres, segur que ens trobarem algun dia, probablement remenant llibres.

REVISTA DE GIRONA

323

NOVEMBRE-DESEMBRE 2020

**Temps de pandèmia (2):
l'assistència social**

Anna Manel·la, una artista política

Diego de Gumiel, editor del *Tirant*

DOSSIER: **La Devesa de Girona**

>> *La Devesa de Girona és el parc urbà més gran de Catalunya.* (Foto: GERARD BAGUÉ)

Això no és una planteta.

És un tresor*

Gaudim dels espais naturals i respectem-los. Preservem-ne la biodiversitat.

* Exemplar d'*Anthemis marítima*. Duna d'Empúries.

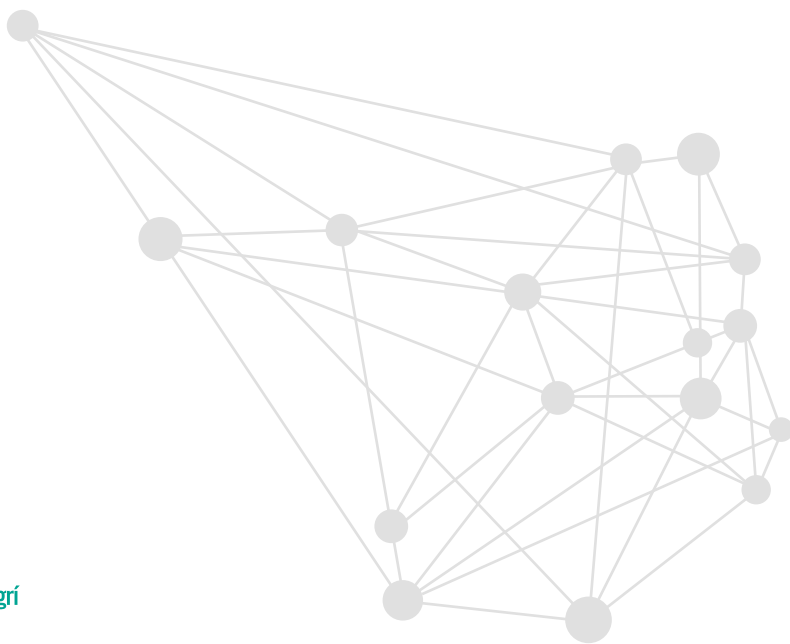
Diputació de Girona

XARXA DE MUSEUS comarques de Girona

La Xarxa Territorial de Museus de les comarques de Girona forma part de les xarxes territorials de museus de Catalunya, que es despleguen en el conjunt del territori per tal de garantir la preservació i la difusió del patrimoni moble de Catalunya. Constituïda el 2015 per la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Girona i els titulars dels vint-i-sis museus registrats que la conformen, té com a objectiu treballar de forma mancomunada, tot cooperant i promovent polítiques museístiques coordinades.

- Museu Etnològic del Montseny - La Gabella, d'Àrbúcies
- Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles
- Museu Darder, Espai d'Interpretació de l'Estany, de Banyoles
- Terracotta, Museu de Terrissa i Ceràmica Industrial de la Bisbal d'Empordà
- Museu Municipal Josep Aragay, de Breda
- Ecomuseu - Farinera de Castelló d'Empúries
- Museu d'Arqueologia de Catalunya - Empúries
- Museu de l'Anxova i de la Sal, de l'Escala
- Museu de l'Empordà, de Figueres
- Museu del Joguet de Catalunya, de Figueres
- Museu d'Arqueologia de Catalunya - Girona
- Museu d'Art de Girona
- Museu del Cinema, Col·lecció Tomàs Mallol, de Girona
- Museu d'Història de la Ciutat, de Girona
- Museu d'Història dels Jueus, de Girona
- Tresor de la Catedral de Girona
- Museu Municipal de Llívia
- Museu del Mar, de Lloret de Mar
- Museu de la Garrotxa
- Museu dels Sants, d'Olot
- Museu del Suro, de Palafrugell
- Museu de la Pesca, de Palamós
- Museu Etnogràfic de Ripoll
- Museu d'Història de la Ciutat, de Sant Feliu de Guíxols
- Can Quintana - Museu de la Mediterrània, de Torroella de Montgrí
- Museu d'Arqueologia de Catalunya - Ullastret

Diputació de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

